

Υπόθεση C-422/19

**Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98,
παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου**

Ημερομηνία καταθέσεως:

31 Μαΐου 2019

Αιτούν δικαστήριο:

Bundesverwaltungsgericht (Γερμανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

27 Μαρτίου 2019

Προσφεύγων, εφεσείων και αναιρεσείων:

KH

Καθού, εφεσίβλητος και αναιρεσίβλητος:

Hessischer Rundfunk

Αντικείμενο της κύριας δίκης

Νομισματική πολιτική, τραπεζογραμμάτια σε ευρώ ως νόμιμο χρήμα, καταβολή της εισφοράς υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως σε μετρητά

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

Ερμηνεία του ενωσιακού δικαίου, άρθρο 267 ΣΛΕΕ

Προδικαστικά ερωτήματα

1. Αντίκειται η αποκλειστική αρμοδιότητα την οποία έχει η Ένωση κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, σε συνδυασμό με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ στον τομέα της νομισματικής πολιτικής για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ, σε νομική πράξη ενός από αυτά τα κράτη μέλη η οποία προβλέπει την υποχρέωση φορέων του δημόσιου τομέα να δέχονται τραπεζογραμμάτια σε ευρώ κατά την εκπλήρωση χρηματικών υποχρεώσεων που επιβάλλονται κατά πρόνομο δημόσιας εξουσίας;

2. Περιέχει το καθορισθέν στο άρθρο 128, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, ΣΛΕΕ, στο άρθρο 16, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του πρωτοκόλλου (αριθ. 4) για το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, καθώς και στο άρθρο 10, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 974/98 του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου, για την εισαγωγή του ευρώ, καθεστώς των τραπεζογραμματίων σε ευρώ ως νόμιμου χρήματος απαγόρευση για τους φορείς του δημόσιου τομέα κράτους μέλους να αρνούνται την εκπλήρωση χρηματικής υποχρέωσης που επιβάλλεται κατά προνόμιο δημόσιας εξουσίας με τέτοια τραπεζογραμμάτια ή αφήνει το ενωσιακό δίκαιο περιθώρια για ρυθμίσεις οι οποίες αποκλείουν πληρωμές με τραπεζογραμμάτια σε ευρώ για ορισμένες επιβαλλόμενες κατά προνόμιο δημόσιας εξουσίας χρηματικές υποχρεώσεις;

3. Σε περίπτωση καταφατικής στο πρώτο ερώτημα και αποφατικής στο δεύτερο απαντήσεως:

Μπορεί να έχει εφαρμογή νομική πράξη κράτους μέλους του οποίου νόμισμα είναι το ευρώ, εμπίπτουσα στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης για τη νομισματική πολιτική, εάν και εφ' όσον χρόνο η Ένωση δεν έχει ασκήσει την αρμοδιότητά της;

Παρατιθέμενες διατάξεις του ενωσιακού δικαίου

Συνθήκη για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), ιδίως άρθρα 2, 3 και 128

Πρωτόκολλο (4) για το Καταστατικό του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών και της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (στο εξής: Καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ), ιδίως άρθρο 16

Κανονισμός 974/98 (ΕΚ) του Συμβουλίου, της 3ης Μαΐου, για την εισαγωγή του ευρώ (ΕΕ 1998, L 139, σ. 1), ιδίως άρθρο 10

Σύσταση 2010/191/ΕΕ της Επιτροπής, της 22ας Μαρτίου 2010, σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τις έννομες συνέπειες του καθεστώτος νόμιμου χρήματος των τραπεζογραμματίων και των κερμάτων σε ευρώ (ΕΕ 2010, L 83, σ. 70)

Παρατιθέμενες διατάξεις του εθνικού δικαίου

Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland (στο εξής GG) [Θεμελιώδης Νόμος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας], ιδίως άρθρο 31

Gesetz über die Deutsche Bundesbank [νόμος για τη γερμανική κεντρική τράπεζα] (στο εξής BBankG), ιδίως άρθρο 14

Bürgerliches Gesetzbuch [αστικός κώδικας] (στο εξής BGB), ιδίως άρθρα 286 και 293 έως 295

Rundfunkbeitragsstaatsvertrag [κρατική σύμβαση περί εισφοράς υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως] (στο εξής RBStV), την οποία αποδέχθηκε το ομόσπονδο κράτος της Έσσης με νόμο της 23ης Αυγούστου 2011, ιδίως άρθρα 2, 7, 9 και 10

Καταστατικό του Hessischer Rundfunk [ραδιοτηλεοράσεως της Έσσης] για τη διαδικασία εκτελέσεως πληρωμών των εισφορών υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως (στο εξής καταστατικό για την πληρωμή εισφορών), ιδίως άρθρο 10

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της διαδικασίας

- 1 Ο προσφεύγων είναι κύριος οικίας η οποία βρίσκεται στην περιφέρεια του καθού, ενός περιφερειακού ραδιοτηλεοπτικού οργανισμού δημοσίου δικαίου. Ως εκ τούτου, υποχρεούται κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, RBStV να καταβάλλει στον καθού εισφορά υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως.
- 2 Ο προσφεύγων πρότεινε να καταβάλλει την εισφορά υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως σε μετρητά, πράγμα που όμως αρνήθηκε ο καθού, αναφερόμενος στο άρθρο 10, παράγραφος 2, του καταστατικού του για την πληρωμή εισφορών. Κατά τη διάταξη αυτή, η εισφορά υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως μπορεί να καταβάλλεται χωρίς μετρητά μόνο με άμεση χρέωση, μεμονωμένο έμβασμα, ή πάγια εντολή.
- 3 Με απόφαση της 1ης Σεπτεμβρίου 2015, ο καθού βεβαίωσε μη καταβληθείσες εισφορές υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως για το δεύτερο τετράμηνο του 2015 ύψους 52,50 ευρώ και προσαύξηση λόγω υπερημερίας 8 ευρώ. Με απόφαση επί διοικητικής ενστάσεως της 31ης Μαρτίου 2016 ο καθού απέρριψε τη διοικητική ένσταση του προσφεύγοντος.
- 4 Ο προσφεύγων άσκησε προσφυγή με αίτημα την ακύρωση των δύο ως άνω αποφάσεων. Επικουρικώς, ζήτησε να αναγνωρισθεί ότι δικαιούται να καταβάλλει εισφορές υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως στον καθού με μετρητά. Η προσφυγή απορρίφθηκε από το πρωτοβάθμιο και το δευτεροβάθμιο δικαστήριο.
- 5 Με την ασκηθείσα ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου αναίρεση, ο προσφεύγων και νυν αναιρεσείων εμμένει στο αίτημά του. Προς στήριξη της αιτήσεως αναιρέσεως υποστηρίζει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BbankG και το άρθρο 128, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, ΣΛΕΕ προβλέπουν αντιστοίχως άμεση και απεριόριστη υποχρέωση αποδοχής τραπεζογραμματίων σε ευρώ ως μέσου εκπληρώσεως χρηματικών υποχρεώσεων. Η υποχρέωση αυτή μπορεί να περιορισθεί μόνο με σύμβαση μεταξύ των ενδιαφερομένων ή συνεπεία εξουσιοδοτήσεως με ομοσπονδιακό νόμο ή παρεχόμενης από το ενωσιακό δίκαιο. Αυτό ισχύει ακόμη και όταν πρακτικοί λόγοι στο πλαίσιο πληθώρας διαδικασιών συνηγορούν υπέρ του αποκλεισμού της πληρωμής με μετρητά.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 6 Η επίλυση της διαφοράς εξαρτάται από απόφαση του Δικαστηρίου ως προς την ερμηνεία των Συνθηκών.

Η διαφορά υπό το πρίσμα του εθνικού δικαίου

- 7 Κατά το εθνικό δίκαιο, οι αποφάσεις του καθού, την ακύρωση των οποίων ζητεί ο προσφεύγων με το κύριο αίτημά του, είναι παράνομες.
- 8 Βεβαίως, ο προσφεύγων υποχρεούνταν κατά το άρθρο 2, παράγραφος 1, RBStV ως κύριος οικίας να καταβάλει εισφορά υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως. Η υποχρέωση καταβολής εισφοράς υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως που αφορά, στον ιδιωτικό τομέα, οικίες συνάδει ουσιαστικά με τον Θεμελιώδη Νόμο, όπως διαπίστωσε το Bundesverfassungsgericht [ομοσπονδιακό συνταγματικό δικαστήριο] με απόφαση της 18ης Ιουλίου 2018. Οι εισφορές του προσφεύγοντος για το επίδικο χρονικό διάστημα από 1ης Απριλίου έως και 30 Ιουνίου 2015 ήταν ληξιπρόθεσμες κατά το άρθρο 7, παράγραφος 3, RBStV στα μέσα του χρονικού αυτού διαστήματος, δηλαδή στις 15 Μαΐου 2015. Δεδομένου ότι ο χρόνος παροχής καθορίζεται ημερολογιακά, ήταν περιττή η όχληση για την έναρξη της υπερημερίας (πρβλ. άρθρο 286, παράγραφος 2, περίπτωση 1, BGB).
- 9 Ο καθού βρισκόταν όμως κατά την έκδοση των προσβαλλομένων αποφάσεων σε –αποκλείουσα την υπερημερία οφειλέτη– υπερημερία αποδοχής (άρθρο 293 BGB), δεδομένου ότι αρνήθηκε την προσφερόμενη από τον προσφεύγοντα εξόφληση των εισφορών υπέρ της ραδιοτηλεοράσεως με μετρητά.
- 10 Πράγματι, κατά το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BBankG, τραπεζογραμμάτια σε ευρώ «είναι το μόνο άνευ περιορισμών νόμιμο μέσο πληρωμών». Το αιτούν δικαστήριο καταλήγει μέσω συστηματικής, ιστορικής και τελολογικής ερμηνείας της διατάξεως αυτής στο συμπέρασμα ότι οι φορείς του δημόσιου τομέα υποχρεούνται να δέχονται τραπεζογραμμάτια σε ευρώ όταν κατ' αυτόν τον τρόπο εκπληρώνεται υποχρέωση χρηματικής παροχής επιβαλλόμενη κατά πρόνόμιο δημόσιας εξουσίας. Εξαιρέσεις δεν μπορούν να στηριχθούν άνευ ετέρου σε λόγους πρακτικής εφαρμογής ή εξοικονομήσεως εξόδων, αλλά προϋποθέτουν εξουσιοδότηση με ομοσπονδιακό νόμο.
- 11 Εν προκειμένω, όμως, υφίσταται απλώς μια εξουσιοδότηση με βάση τη νομοθεσία ομόσπονδου κράτους, δεδομένου ότι ο RBStV, επί τη βάσει του οποίου εκδόθηκε το καταστατικό για την πληρωμή εισφορών του καθού, παράγει αποτελέσματα έναντι του προσφεύγοντος μόνο μέσω κυρωτικού νόμου του ομόσπονδου κράτους της Έσσης.
- 12 Κατά το άρθρο 31 GG («το δίκαιο της ομοσπονδίας υπερέχει του δικαίου του ομόσπονδου κράτους»), η εξουσιοδότηση αυτή με βάση τη νομοθεσία ομόσπονδου κράτους είναι ανίσχυρη, διότι παραβιάζει την ομοσπονδιακή ρύθμιση του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BBankG.

- 13 Η ρυθμιζόμενη με το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BbankG υποχρέωση αποδοχής τραπεζογραμματίων σε ευρώ ισχύει επίσης, κατά την αντίληψη του αιτούντος δικαστηρίου, και όταν πρόκειται για τη λεγόμενη πληθώρα διαδικασιών, όπως είναι η επιβολή της εισφοράς υπέρ της ραδιοτηλεόρασεως. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη για το ότι η δυνατότητα πληρωμής της εισφοράς υπέρ της ραδιοτηλεόρασεως με μετρητά θα μπορούσε να διακυβεύσει την επιτασσόμενη, κατά τη νομολογία του Bundesverfassungsgericht, χρηματοδότηση των ραδιοτηλεοπτικών οργανισμών. Το ότι το συνδεδεμένο με την αποδοχή πληρωμής με μετρητά κόστος ενδεχομένως αυξάνει την εισφορά υπέρ της ραδιοτηλεόρασεως και επομένως επιβαρύνει παράλληλα τους υπόχρεους σε καταβολή της που δεν χρησιμοποιούν τη δυνατότητα πληρωμής με μετρητά είναι κάτι που μπορεί να γίνει αποδεκτό.

Επί του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος

- 14 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν δεν μπορεί να έχει εφαρμογή και το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BbankG, διότι δεν συνάδει με την αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης στο τομέα της νομισματικής πολιτικής.
- 15 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ, η Ένωση έχει αποκλειστική αρμοδιότητα στον τομέα της «νομισματικής πολιτικής για τα κράτη μέλη με νόμισμα το ευρώ». Επομένως, μόνο η Ένωση, κατά το άρθρο 2, παράγραφος 6, ΣΛΕΕ, μπορεί να δρα νομοθετικώς στον τομέα αυτόν και να εκδίδει δεσμευτικές νομικές πράξεις. Δράση των κρατών μελών είναι δυνατή μόνον όταν αυτά εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή για να εκτελέσουν νομικές πράξεις της Ένωσης. Το άρθρο 2, παράγραφος 6, ΣΛΕΕ ορίζει ότι η έκταση και οι όροι άσκησης των αρμοδιοτήτων της Ένωσης καθορίζονται, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 6, ΣΛΕΕ, από τις οικείες για κάθε τομέα διατάξεις των Συνθηκών. Εν προκειμένω, για τη νομισματική πολιτική, πρέπει προ πάντων να λαμβάνεται ως βάση το άρθρο 127 επ. ΣΛΕΕ.
- 16 Το περιεχόμενο της κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ', ΣΛΕΕ έννοιας της νομισματικής πολιτικής, και επομένως η έκταση της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ένωσης, δεν έχει ακόμη διευκρινισθεί πλήρως. Κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (πρβλ. αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 53 επ., της 16 Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 42 επ., και της 11ης Δεκεμβρίου 2018, Weiss κ.λπ., C-493/17, EU:C:2018:1000, σκέψη 50 επ.) η ΣΛΕΕ δεν περιέχει ακριβή ορισμό της νομισματικής πολιτικής, αλλά απλώς καθορίζει συγχρόνως τους σκοπούς και τα μέσα της νομισματικής πολιτικής που διαθέτει το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) για την εφαρμογή της πολιτικής αυτής. Κατά τα άρθρα 127, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ και 282, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, πρωταρχικός σκοπός της νομισματικής πολιτικής της Ένωσης είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Μέσα για τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών είναι π.χ. ο καθορισμός των βασικών επιτοκίων στη ζώνη του ευρώ, καθώς και η έκδοση τραπεζογραμματίων ή νομισμάτων ευρώ (απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψη 96). Περαιτέρω, το

κεφάλαιο IV του Καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ απαριθμεί τα μέσα τα οποία το ΕΣΚΤ μπορεί να χρησιμοποιήσει στο πλαίσιο της νομισματικής πολιτικής (αποφάσεις της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 45, και της 11ης Δεκεμβρίου 2018, Weiss κ.λπ., C-493/17, EU:C:2018:1000, σκέψη 52). Τέλος, το Δικαστήριο διευκρίνισε ότι για να χαρακτηριστεί ένα μέτρο ως μέτρο νομισματικής πολιτικής δεν αρκεί ότι αυτό ενδέχεται να έχει έμμεσες συνέπειες για τη σταθερότητα του ευρώ (αποφάσεις της 27ης Νοεμβρίου 2012, Pringle, C-370/12, EU:C:2012:756, σκέψεις 56 και 97, καθώς και της 16ης Ιουνίου 2015, Gauweiler κ.λπ., C-62/14, EU:C:2015:400, σκέψη 52).

- 17 Το αιτούν δικαστήριο δεν μπορεί με βάση αυτή τη νομολογία να κρίνει οριστικά αν η αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης στον τομέα της νομισματικής πολιτικής επεκτείνεται στη ρύθμιση των έννομων συνεπειών οι οποίες –όπως ιδίως ο καθορισμός υποχρεώσεως των φορέων του δημόσιου τομέα να αποδέχονται τραπεζογραμμάτια σε ευρώ– συνδέονται με το καθεστώς των τραπεζογραμμάτων σε ευρώ ως νόμιμοι χρήματος και αν ως εκ τούτου επιβάλλεται εν προκειμένω, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ, κάποιο όριο στη νομοθεσία των κρατών μελών. Βεβαίως, ούτε η εν λόγω διάταξη αφορά τη διατήρηση της σταθερότητας των τιμών ούτε υφίσταται άμεση σχέση με τα απαριθμούμενα στο πρωτογενές δίκαιο μέσα για την επίτευξη του σκοπού αυτού. Ιδίως, το παρεχόμενο στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και στις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες με το άρθρο 128, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ δικαίωμα εκδόσεως τραπεζογραμμάτων σε ευρώ ούτε περιορίζεται ούτε μεταβάλλεται. Εξάλλου, η νομολογία του Δικαστηρίου αφήνει περιθώρια επίσης για το ενδεχόμενο ρυθμίσεις οι οποίες σκοπό έχουν την εξασφάλιση της αποδοχής τραπεζογραμμάτων σε ευρώ ως νομίμου μέσου πληρωμών και επομένως της δυνατότητας να λειτουργεί η κυκλοφορία του χρήματος να μπορούν να εντάσσονται στο τομέα της νομισματικής πολιτικής. Δεν φαίνεται πάντως να αποκλείεται να μπορεί να στηρίζεται στο άρθρο 133 ΣΛΕΕ μια τέτοια νομική πράξη ως μέτρο απαραίτητο για τη χρησιμοποίηση του ευρώ ως ενιαίου νομίσματος, οπότε και στην περίπτωση αυτή θα πρέπει κατά το άρθρο 2, παράγραφοι 1 και 6, ΣΛΕΕ να λαμβάνεται ως βάση η αποκλειστική αρμοδιότητα της Ένωσης.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

- 18 Το ζήτημα αν ο Γερμανός νομοθέτης δεν επιτρεπόταν καν να θεσπίσει διάταξη όπως το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BbankG λόγω της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ένωσης στον τομέα της νομισματικής πολιτικής δεν τίθεται όταν ήδη το ισχύον ουσιαστικό ενωσιακό δίκαιο απαγορεύει στους φορείς του δημόσιου τομέα να αρνούνται την εκπλήρωση με τραπεζογραμμάτια σε ευρώ χρηματικής υποχρεώσεως που επιβάλλεται κατά πρόνομο δημόσιας εξουσίας. Πράγματι, και σε αυτήν την περίπτωση, το άρθρο 10, παράγραφος 2, του καταστατικού για την πληρωμή εισφορών θα ήταν παράνομο λόγω παραβίασεως υπέρτερου δικαίου, με συνέπεια να πρέπει να γίνει δεκτή η αναίρεση του προσφεύγοντος.

- 19 Κατά το άρθρο 128, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, ΣΛΕΕ, καθώς και –με πανομοιότυπη διατύπωση– κατά το άρθρο 16, παράγραφος 1, τρίτη περίοδος, του Καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ, τα τραπεζογραμμάτια που εκδίδονται από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες είναι τα μόνα τραπεζογραμμάτια που αποτελούν νόμιμο χρήμα μέσα στην Ένωση. Περαιτέρω –σε επίπεδο παραγωγού δικαίου– το άρθρο 10, δεύτερη περίοδος, του κανονισμού 974/98 ορίζει ότι με την επιφύλαξη του άρθρου 15 του κανονισμού αυτού, δηλαδή μετά το πέρας της μεταβατικής περιόδου, τα τραπεζογραμμάτια σε ευρώ είναι τα μόνα που έχουν την ιδιότητα νομίμου χρήματος σε όλα τα συμμετέχοντα κράτη μέλη. Από την έννοια του νόμιμου χρήματος δεν συνάγεται υποχρεωτική αποδοχή τραπεζογραμματίων σε ευρώ –όπως ήδη εκτέθηκε για το γερμανικό δίκαιο– άνευ ετέρου. Ορισμός της έννοιας αυτής δεν παρέχεται ούτε με τις σχετικές διατάξεις πρωτογενούς δικαίου της ΣΛΕΕ ή του Καταστατικού του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ ούτε με τον κανονισμό 974/98. Η αιτιολογική σκέψη 19 του κανονισμού αυτού αποτελεί ένδειξη απλώς και μόνον ότι οι περιορισμοί της δυνατότητας της πληρωμής με μετρητά δεν θίγουν άνευ ετέρου κατά την άποψη του ενωσιακού νομοθέτη την ιδιότητα των μετρητών σε ευρώ ως νόμιμου χρήματος. Πράγματι, κατά την εν λόγω σκέψη, οι περιορισμοί που θεσπίζουν για λόγους δημοσίας τάξεως τα κράτη μέλη ως προς τις πληρωμές σε κέρματα και χαρτονομίσματα δεν αντιβαίνουν στην ιδιότητα νομίμου χρήματος των εκφρασμένων σε ευρώ χαρτονομισμάτων και κερμάτων εφόσον υπάρχουν άλλα νόμιμα μέσα για το διακανονισμό των νομισματικών οφειλών.
- 20 Το ποια σημασία μπορεί να έχει στην αλληλουχία αυτή η σύσταση 2010/191, είναι επίσης ασαφές. Στη σύσταση καθίσταται μεν πιο συγκεκριμένος ο όρος «νόμιμο χρήμα», καθόσον, ιδίως, στο σημείο 1, στοιχείο α', εκτίθεται ότι «Επί υποχρέωσης πληρωμής, ο δανειστής δεν δύναται να αρνηθεί την καταβολή τραπεζογραμματίων και κερμάτων ευρώ, εκτός εάν τα μέρη έχουν συμφωνήσει άλλα μέσα πληρωμής». Εξαιρέσεις είναι δυνατές, κατά τα σημεία 2 και 3 της συστάσεως, μόνο στις λιανικές συναλλαγές «όταν δικαιολογ[ούνται] από λόγους συναφείς με την αρχή της καλής πίστης». Συστάσεις όμως των θεσμικών οργάνων της Ένωσης δεν είναι δεσμευτικές κατά το άρθρο 288, παράγραφος 5, ΣΛΕΕ. Επιπλέον, το ιστορικό γενέσεως της συστάσεως 2010/191 δείχνει ότι έπρεπε ακριβώς να αποφευχθεί η έκδοση επίσημης νομικής πράξεως, διότι υφίστατο διαφωνία σε σχέση με το ζήτημα αν η Ένωση διαθέτει αποκλειστική αρμοδιότητα –που δεν έχει ακόμη ασκήσει– για την καθιέρωση ενός γενικού ορισμού του νόμιμου χρήματος και τις απορρέουσες συναφώς επενέργειες ή αν εν προκειμένω εξουσία προς τούτο έχουν οι εθνικοί νομοθέτες.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 21 Το πρώτο υποβαλλόμενο ερώτημα, αν δηλαδή ο Γερμανός νομοθέτης μπορούσε καν, λόγω της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ένωσης στον τομέα της νομισματικής πολιτικής, να θεσπίσει το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερη περίοδος, BbankG, μπορεί επίσης να μην είναι λυσιτελές εάν από το ισχύον ουσιαστικό ενωσιακό δίκαιο δεν μπορεί μεν να συναχθεί υποχρέωση αποδοχής τραπεζογραμματίων σε ευρώ κατά την εκπλήρωση χρηματικών υποχρεώσεων που

επιβάλλονται κατά προνόμιο δημόσιας εξουσίας, εθνική ρύθμιση όμως με αυτό το περιεχόμενο μπορεί εντούτοις να έχει εφαρμογή εάν και εφ' όσον χρόνο η Ένωση δεν έχει κάνει οριστικά χρήση της αποκλειστικής της αρμοδιότητας.

- 22 Βεβαίως, το άρθρο 2, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ ορίζει ότι, όταν οι Συνθήκες απονέμουν στην Ένωση αποκλειστική αρμοδιότητα σε συγκεκριμένο τομέα, τα κράτη μέλη δύναται να νομοθετούν μόνο εάν εξουσιοδοτούνται προς τούτο από την Ένωση ή μόνο για να εφαρμόσουν τις πράξεις της Ένωσης. Περαιτέρω, στη νομολογία του Δικαστηρίου διευκρινίζεται από μακρού χρόνου ότι το ενωσιακό δίκαιο υπερισχύει των νομοθετικών πράξεων των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 15ης Ιουλίου 1964, *Costa*, 6/64, EU:C:1964:66, σ. 1270). Έχει επίσης διευκρινισθεί ότι, κατά την αρχή της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου, οι διατάξεις της Συνθήκης και οι έχουσες απευθείας εφαρμογή πράξεις των οργάνων της Ένωσης έχουν ως αποτέλεσμα, όσον αφορά τις σχέσεις τους προς το εσωτερικό δίκαιο των κρατών μελών, όχι μόνο να καθιστούν αυτοδικαίως ανεφάρμοστη κάθε αντίθετη διάταξη της υφιστάμενης εθνικής νομοθεσίας, αλλά και να κωλύουν την έγκυρη έκδοση νέων εθνικών νομοθετικών πράξεων, εφόσον οι πράξεις αυτές θα ήσαν ασυμβίβαστες με τους κανόνες του ενωσιακού δικαίου (πρβλ. απόφαση της 9ης Μαρτίου 1978, *Simmenthal*, 106/77, EU:C:1978:49, σκέψεις 17 και 18). Οι βασικές αποφάσεις του Δικαστηρίου για την υπεροχή του δικαίου της Ένωσης αφορούν όμως περιπτώσεις στις οποίες αντίκειται σε εθνική νομική πράξη ένας ουσιαστικός κανόνας του πρωτογενούς ή του παραγώγου ενωσιακού δικαίου. Από την υπάρχουσα νομολογία δεν μπορεί με βεβαιότητα να συναχθεί αν εθνική νομική πράξη δεν επιτρέπεται επίσης να εφαρμοσθεί όταν ήδη ελλείψει νομοθετικής δράσεως της Ένωσης θεσπίσθηκε κατά παράβαση απλώς και μόνο της αποκλειστικής αρμοδιότητας της Ένωσης.